

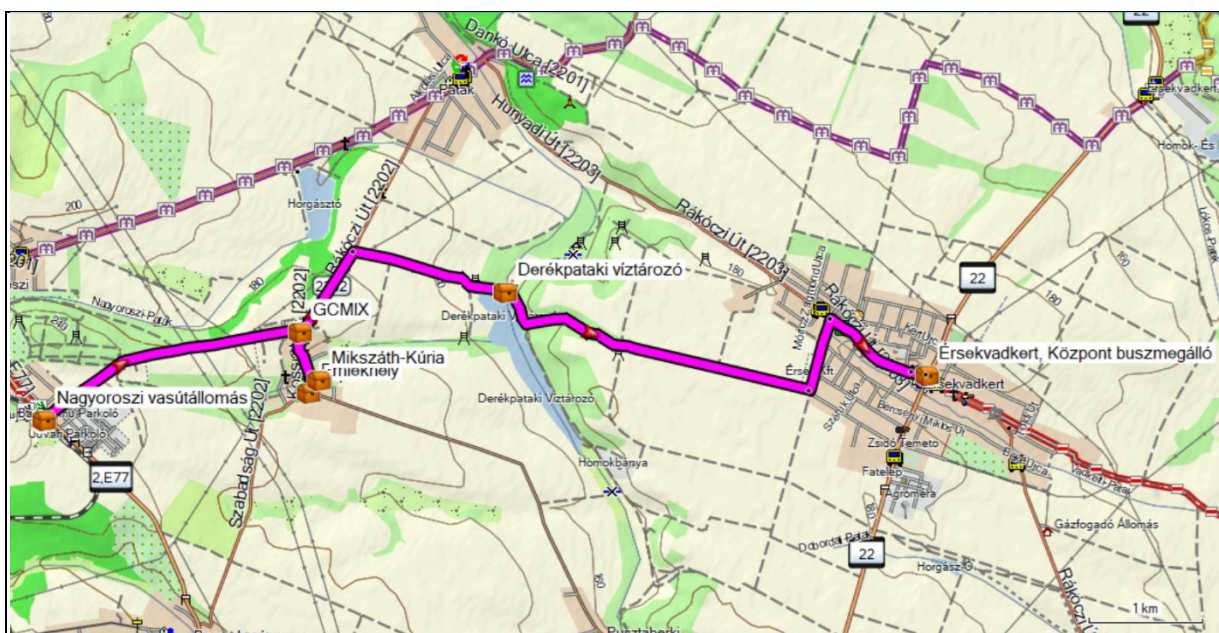
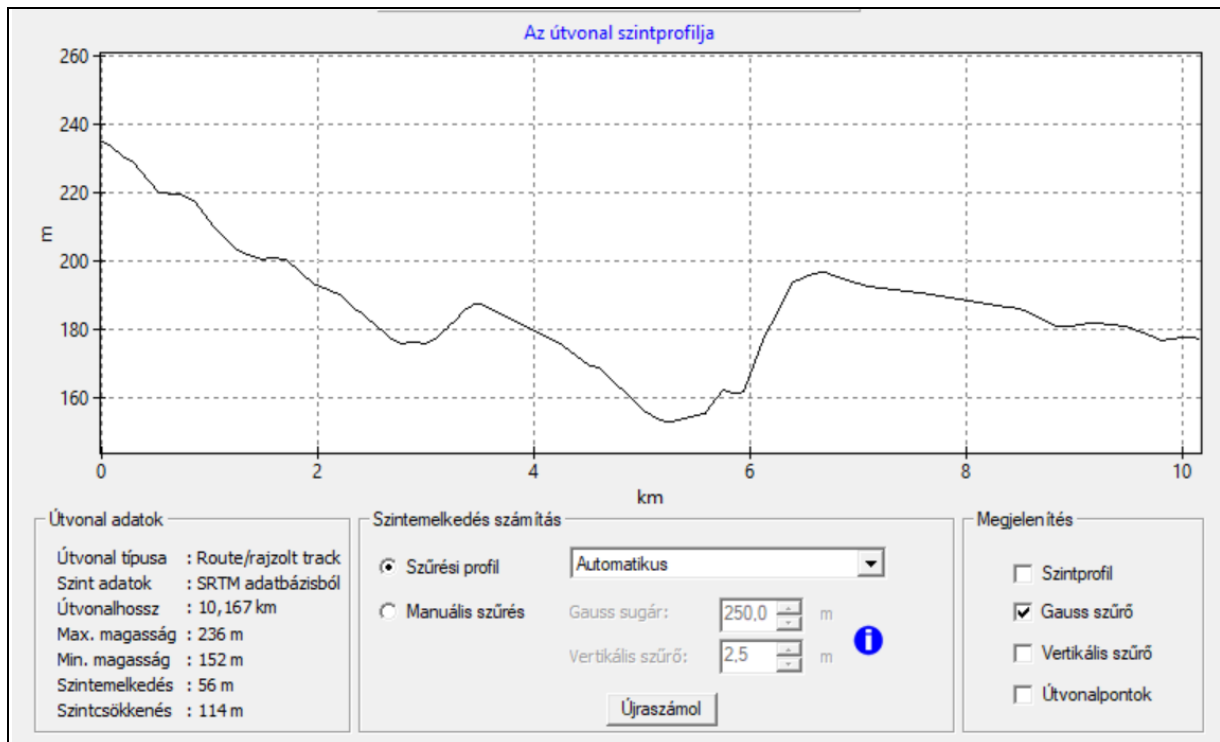
2025. február 19.

Útvonal: Nagyoroszi vasútállomás – Horpács – Mikszáth emlékmúzeum – Derékpataki víztározó – Érsekvadkert Központ buszmegálló

Táv: 10 km; szint: 100 m

Utazás: Vác buszállomás 2-es állásról 07⁵⁵-kor Rétságig, érkezés 08²³-kor. Tovább a 4-es állásról Nagyoroszi vasútállomás megállóig (08⁴⁵ - 08⁵⁷).

Hazautazás: Érsekvadkert központ buszmegállóból (14⁰⁷ – 15⁰⁵).

Horpácson megnézzük a Mikszáth kiállítást. Állítólag be kell előre jelentkezni a +36 30 7499-469 számon.

Mikszáth-kúria

1906-ban épült eklektikus, görögös, neoklasszicista stílusban az író, Mikszáth Kálmán fia, ifjú Mikszáth Kálmán tervei alapján. Benne található az író használati tárgyaival, kézírataival, egyéb emléktárgyakkal, dokumentumokkal berendezett Mikszáth Emlékmúzeum. A kastély parkja természetvédelmi terület.

A „fundus ámbitus” előtt 1999 óta látható a Mikszáth-szobor, a karos lócán üldögélő író alakját ifj. Szabó István formázta meg. A kertben van még egy Mikszáth-portrészobor is és a hagyományos Mikszáth-napok keretében, 2005. október 15-én tartották a Mauks Ilona-szobor avatását, az író feleségét ábrázoló portré szintén ifj. Szabó István alkotása.

A Mikszáth-kúria melletti, eredetileg földszintes, ma klasszicista nyomokat mutató Szontagh-kúria eredetileg Szontagh Pálé, a reformkori Nógrád vármegye nemesi ellenzékének egyik vezetője volt. Halála után, 1904-ben az épületet a hozzátartozó birtokkal együtt Mikszáth Kálmán vette meg, és itt lakott 1906-ig, az újabb kúria megépüléséig. Az 1910-ben átépített és kibővített kúria az államosítás után nevelőotthon lett.

Mikszáth Kálmán Emlékház

Mikszáth Kálmán 1847. január 16-án született egy Nógrád megyei kis faluban, Szklabonyán, és 1910. május 28-án halt meg az ország fővárosában, Budapesten. A mikszáthi életút első állomása, a szülőhely, Szklabonya, nem messzire innen, de Trianon óta a határ másik oldalán, Szlovákiában található. Balassagyarmat – az ifjúkori pályakezdés helyszíne, sikertelen közéleti próbálkozásokkal, személyes kudarcokkal, keserű tapasztalatokkal, és persze lényeges írói élményekkel – rövid idő után (1871-73) útra bocsátotta kezdő íróját, hogy aztán az ünnepezt művészt (1909-10) nagy tisztelettel fogadja. Szegeden, a számára oly kedves és sok lehetőséget kínáló városban (1878-80) is nagyon rövid ideig tartózkodott. Budapesten, írói munkájához kötődő lakhelyén, közéleti épületek, házak, utcák őrizhetik emlékét, de melyikben is állhatna önálló múzeuma?

Horpács az író választott nógrádi otthona volt. 1904-ben vásárolta meg a 420 holdas birtokot. A földszintes öreg kúria mellé 1906-ban helyi építőmesterekkel új kastélyt építtetett. Az épület homlokzati falán – a klasszicizáló korinthuszi oszlopokon nyugvó timpanon alatt – a Jókai Mór dombormű nem pusztán arra a tanítványi megbecsülésre utal, amit Mikszáth szeretett elődje iránt

érezte, de arra a tényre is, hogy az építkezést az író a Jókai Mór élete és kora című monografikus jellegű életrajzi munkájának tiszteletdíjából fedezte.

A horpácsi Mikszáth-fundus és a kastély sem kerülhette el a történelem fordulóit, 1950-ben államosították, a leszármazottakat kitelepítették, de – minden bizonnyal Mikszáth hírnevének köszönhetően – megőrizhette irodalmi kegyhely jellegét. 1954 óta tölt be múzeumi funkciót, ma Magyarország egyetlen Mikszáth emlékmúzeuma.

Horpács Mikszáthnak valóságos menedék volt. Az idős, egyre súlyosodó betegséggel küszködő ember nyugalomra vágyott, visszatért atyafiai közé, hajdanvolt gyermekkorra meghittén ismerős hangulataihoz, sőt elmenekülhetett a világvárossá dagadó Budapest számára mindjobban idegenné váló környezetéből.

„A mesélő Mikszáth” címmel 2024. június 8-án nyílt meg az új, állandó kiállítás, mely a Nemzeti Kulturális Alap jelentős támogatásával valósult meg. Az új tárlat kialakítását az Emlékház épületének teljes infrastrukturális felújítása előzte meg.

Kiállításunk nem szakít az életmű-kiállítások jól bevált gyakorlatával, csak némiképp módosítja a hangsúlyt: a valós, történelmi események és az írói-irodalmi környezet bemutatása mellett arra törekszik, hogy az életmű hatását, tovább élését is érzékeltesse. A mai Mikszáth-portré megrajzolásához felhasználja az ars poetica jellegű megnyilatkozásokat, bepillantást enged az írói műhely titkaiba, ösztönözve újabb Mikszáth-művek megismerésére.

A kiállítás öt „szobára” osztva tárja elénk a Mikszáthhoz kötődő legfontosabb eseményeket és műveinek világát: Fogadószoba, Dolgozószoba, Kártyaszoba, Könyves Kortárs szoba, Gyerekszoba. Az épületbe a helyreállított eredeti bejáraton léphetünk be.

A Fogadószobában az egyik képernyőn az 1920-as években készült családi film pereg, valamint fényképek láthatók Mikszáth életéből. A másik képernyőn Mikszáth műveinek filmes feldolgozásaiból tekinthetők meg részletek. A falakon az életrajzi áttekintés, az író Horpácsról szóló vallomása olvasható. Izgalmas végigböngészni a „kastély” tervrajzeit, megnézni azt a fényképet Mikszáthról, amelyiken látható a fogadótér egykori állapota. Megcsodálhatjuk a díszes könyvszekrényt, amelyet az író országos jubileumi ünnepségén ajándékba kapott kiadójától.

A Dolgozószoba (a Fogadószobától balra) Mikszáth alkotói műhelyébe nyújt bepillantást. A feliratokon az író vallomása olvasható a meséről és az írói mesterségről. Felidézünk a legkedvesebb fia, Jánoska halála után írt *A ló, a bárányka és a nyúl* című novella részletét, rácsodálkozhatunk a százhusz éves állatfigurákra, amelyekről Jánoska féltőn gondoskodott. Az eredeti bútorokkal, tárgyakkal, festményekkel, valamint családi fényképekkel teli szoba újrateremti azt a miliőt, amelyben a Mikszáth család élt.

Az előtérből jobbra nyíló Kártyaszoba a parlamenti karcolatokat író, napilapoknak dolgozó Mikszáthot és politikus barátait mutatja be, középpontban a nagy példaképpel, Jókai Mórral. A tarokkparti kedélyessége a politikai játszmák légkörét eleveníti fel.

A Könyves Kortárs szoba a Kártyaszobából nyílik, itt vélemények, nyilatkozatok olvashatók Mikszáth regényeiről, fotók láthatók kortársairól jellemző idézetekkel, levélrészletekkel. A jubileumi könyvsorozat felsorakoztatása megmutatja azt a gazdag életművet, melyet az alkotás negyven éve alatt Mikszáth létrehozott.

Utolsó termünk a Gyerekszoba (Palóc szoba), amelyben Szklabonyán és környékén járhatjuk be a mesés Palóccsországot, ahol Mikszáth gyermekkorát töltötte. Örülhetünk *A jó palócok* sikerének, megsejlelhetjük a kötet ihlette illusztrációkat, valamint a horpácsi birtokot és a Mikszáth családot

bemutató Vasárnapi Ujság fényképsorozátát. A vállalkozó kedvűek számára Itt helyeztük el a társasjátékot, amelyben a játékosok feladata, hogy az 51 palóc település közül minél többet elérjenek.

Nyitvatartás, jegyárak és elérhetőség

MESÉLŐ MIKSZÁTH

MIKSZÁTH KÁLMÁN EMLÉKHÁZ

NYITVATARTÁS:
kedd-szombat: 9-14 óráig
Vasárnap csak előre bejelentett csoportot fogadunk!
hétfő: szünnap
Előre bejelentett csoportnak más időpontban is kinyitunk:
06/30-7499-469

BELÉPŐ DÍJAK: (június 8-tól)

Teljes ár:	1.200,- Ft	Családi jegy:	2.000,- Ft (2 felnőtt + 2, vagy több gyermek)
6-26 éves korig:	600,- Ft	Fotó és videó jegy:	2.000,- Ft, ill. 3.000,- Ft
62-70 éves korig:	600,- Ft	Támogatói jegy:	500,- Ft és 1000,- Ft

70 éves kor feletti látogatóknak a belépés díjmentes. / A hétfő utolsó szombatján 20 év alatti a belépés díjmentes.
A kedvezmények az Európai Gazdasági Térség Állampolgárai és Választottainak. / A látogatás kedvezményt a 281/2007. (X.23.) Kormányrendelet szabályozza.

Láda:

gcmix <https://geocaching.hu/caches.geo?id=1628>

Rejtés típusa: **Virtuális geoláda**, telefon: +36703079155, Nehézség / Terep: **1.0 / 1.0**

Ennek a ládának a felkeresésével oda látogathatsz el, ahol Mikszáth Kálmán élete utolsó éveit élte. A virtuális jelszó a templomtól nem messze található, a megadott koordinátn levő bal oldali sötétszürke kőoszlop alsó sorában olvasható római szám és keresztnév, írásjelek nélkül, egybe írva (9 karakter).

HORPÁCS: A település neve elhelyezkedésére utalva horpadást jelent. 1473-ban a Szobi család birtokos a faluban, de 1480-ban birtokukat elcserélték az Almássyakkal. Későbbi nagyobb birtokosok a településen: Paska István, Veres Sámuel, Balogh Pál, Bodonyi Ferenc, Gáspár József, Gelle Ferenc, Somoskeőy József, Porubszky Ignác, Kovács József, Géczy Dénes, Dedinszky család. A római katolikus templom 1740 és 1744 között épült. **Az a tény, hogy a 19. század végén és a 20. század elején a magyar nemzeti kultúra öt jeles alakja került szoros kapcsolatba Horpáccsal, a falut a magyar irodalomtörténet egyik megszentelt helyévé teszi.** Szontágh Pál (1820 Szécsény - 1904 Horpács) a főrendiház tagja, belső titkos tanácsos 1850-től élt horpácsi birtokán, Madách Imrével való bensőséges barátsága nagy hatással volt Madáchra. Szontágh Pál a Kisfaludy Társaság alapító tagja és lelkes támogatója volt. A falu másik jeles lakója Nagy Iván (1824 Balassagyarmat - 1898 Horpács) volt, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, genealógus, történész, a Nógrád Megyei Múzeum alapítója. Legnevezetesebb munkája a 13 kötetes Magyarország családai címerekkel és leszármazási táblákkal (írta 1857 és 1868 között). 1888 és 1891 között a falu bírója volt. Szontágh Pál halála után birtokát az akkor már széles körben ünnepeelt prózaíró, **Mikszáth Kálmán** (1847 Szklabonya - 1910 Budapest) vásárolta meg 1904-ben, mert élete végén haza kívánt térni szülőföldjére. A következő idézet tőle származik: "Sok földet bejártam, de mégis csak Nógrád tetszik legjobban: hegyeivel, völgyeivel, egyenesre nőtt fáival; itt úgy látom, a füvek zöldebbek, a virágok illata édesebb, mint bárhol másutt a világon. Még a felhő is mintha rózsaszínbe öltözne, amikor átsuhan fölöttünk... Ez az én igaz hazám". Mikszáth Kálmán barátjaként Benczúr Gyula (1844 Nyíregyháza - 1920 Dolány /ma Benczúrfalva/) festőművész is megfordult Horpácson, úgy tervezte, hogy ő is birtokot vesz a faluban, aztán az élet máshogy alakult. A sok híresség közül Mikszáth Kálmánhoz kötődik talán legjobban a település. Az egykori Mikszáth kúria, ma Mikszáth emlékmúzeumként üzemel. Az író 1910-ben bekövetkezett haláláig élt itt. A temetőben nyugszik felesége Mauks Ilona, és korán meghalt kisfia, Jánoska.

A község nevezetességei:

Volt Mikszáth-kúria: ☰ N 47° 59,825' E 19° 7,837' [GCMIX+kúria]. **Műemlék jellegű Kossuth út 5., - Hrsz.:35.** Mikszáth Kálmán 1904-től élt a községben, a kúria a fia tervei alapján épült eklektikus stílusban 1906-ban. Az eredetileg emeletesre tervezett épületen 1910-ben végeztek még kisebb módosításokat. 1910-ben, Mikszáth halála után felesége, majd 1950-ig fia lakott a kúriában. Később kultúrház, orvosi rendelő, posta s a Községi Tanács volt az épületben. 1954-ben emeletén megnyílik a Mikszáth Emlékszoba, amely 1959-ben Emlékházzá bővült. 1964-től a Horpácsi Nevelőotthon kapott benne elhelyezést.

Római Katolikus templom: ⛪ N 48° 0,033' E 19° 7,765' [GCMIX+templom]. **Műemlék jellegű Kossuth út 32., - Hrsz.:163.** A község korábbi templomát, mely fából készült, már 1715-ben említik. A mai, barokk stílusút 1740-ben kezdték építeni, s 1744-ben fejezték be. Harangjairól, melyek fa haranglábon voltak elhelyezve, 1727 és 1832-ből vannak adatok. A templom sekrestyéje közelebből meg nem határozott évben földrengés következtében megsérült. A kegyhely egyhajós, előreugró középtornyos, szabályosan keletelt. Az egyszerűbb főhomlokzatot koronázópárkány osztja, a toronyhoz csatlakozó háromszögű oromfalak a homlokzati sík mögött állnak, a tornyot hegyes sisak fedi. Szentélye keskenyebb, a nyolcszög három oldalával záródó. A torony alatt nyíló kapuja kőkeretes, félkörös záródású, zárókővel és vállkövekkel díszített. Ablakai is félkörívvel záródnak. Déli oldalához sekrestye tartozik. Hajója eredetileg kétboltozatszakaszos volt. Boltozat helyett ma síkmennyezet fedi. Egyszerű fakarzata díszes merevítőkkal ellátott két faoszlopon nyugszik. Szentélye ötfiókos boltozattal készült.

Mikszáth Kálmán Emlékmúzeum: ☰ N 47° 59,825' E 19° 7,837' [GCMIX+múzeum]. **(2658 Horpács, Kossuth u. 2., tel.: 35/382-033)**

Nyitva: K-V: 10-14h

A templom és a Mikszáth Turistaház közötti parkban állt, a Mikszáth fa, melyet sajnos kivágták, és a család síremlékei. ■ N 48° 0,043' E 19° 7,766' [GCMIX+fa]